

Філософія

УДК 1: (316. 3 + 342. 5)

О. Г. Данильян, доктор філософських наук, професор

ЕЛЕКТРОННИЙ УРЯД ЯК ФОРМА АДАПТАЦІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ДО УМОВ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Розглянуто деякі напрямки оптимізації органів державної влади в умовах інформаційного суспільства. Доведено, що електронний уряд є однією з основних форм підвищення ефективності функціонування органів державної влади. Проаналізовано основні погляди на сутність електронного уряду. Визначено його основні елементи, умови, принципи, етапи формування. Зроблено висновок про те, що для формування електронного уряду потрібно створення відкритого суспільства, відкритої економіки, внесення необхідних змін до законодавства країни.

Ключові слова: електронний уряд, органи державної влади, інформаційне суспільство, інноваційні технології.

Актуальність проблеми. В умовах становлення глобального інформаційного суспільства підвищення ефективності функціонування органів державної влади неможливе без впровадження інноваційних технологій, які оптимізують взаємодію всіх елементів державної влади як між собою, так і з суспільством у цілому. Для розв'язання цього завдання чимало країн світу за останнє десятиліття розробили міжнародні і національні програми адаптації органів державної влади до умов інформаційного суспільства. Наприклад, на Всесвітньому Саміті, присвяченому питанням Інформаційного суспільства (2003 р.), лідери більшості світових країн підписали стратегічні документи («Декларацію принципів» та «План дій»), в яких визначили основні напрямки розвитку інформаційного суспільства на всіх рівнях, а також визнали необхідність розвитку та реалізації національних стратегій впровадження інформаційних технологій у сферу державного управління [1, с. 4-5].

За даними ООН, з метою реалізації цих стратегічних завдань 190 країн світу вже вжили серйозних заходів щодо впровадження інноваційних технологій з метою оптимізації функціонування органів державної влади. А найрозвинутіші країни світу планують завершити реалізацію національних програм впровадження інноваційних технологій у сферу державного управління — під умовною назвою «електронний уряд» до 2010–2015 років.

Починаючи з 1998 р., до процесу створення електронного уряду залучилася й Україна. Важливим кроком у цьому напрямку стало розроблення програми «Електронна Україна», прийнятої в 2002 р. Державним комітетом зв'язку та інформатизації. На сьогодні в Україні вже

ухвалено близько п'ятдесяти законодавчо-нормативних актів, починаючи із законів України, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, правових актів міністерств і відомств, в яких тією чи іншою мірою розглядаються питання, пов'язані зі створенням і функціонуванням електронного уряду [2, с. 54]. Основною метою цих законів, наказів та інших правових актів є створення в Україні «електронної держави» як єдиної корпорації, зусилля якої мають бути спрямовані на досягнення балансу інтересів держави, суспільства та бізнесу.

Однак успішна реалізація цього складного завдання припускає не тільки використання внутрішніх резервів і зусиль України, а й вивчення досвіду провідних країн світу щодо створення електронного уряду та використання його кращих елементів з урахуванням специфіки та умов нашої країни.

Аналіз основних джерел і публікацій. Дана проблематика вже стала предметом дослідження в низці робіт, авторами яких є: І. Агармізян, С. Дубова, В. Дрожжінов, О. Григір, В. Коляденко, В. Лисицький, Г. Литвинов, В. Масарік, О. Миланко, В. Ніколайчук, В. Сіряченко, О. Семенов, Е. Талапіна, О. Титаренко, С. Чукут та ін. Важливе значення для аналізу політики провідних країн з впровадження інноваційних технологій у сферу державного управління мають документи міжнародних організацій (ООН, ЮНЕСКО та ін.), а також інформаційні матеріали різноманітних Інтернет-сайтів, серед яких слід виділити сайт Інституту інформаційного суспільства та сайт «Електронна Україна» [3].

Формулювання цілей. У цій публікації ставиться завдання узагальнити погляди на сутність електронного уряду, принципів та етапів його створення.

Передусім треба визначитися з самим терміном «електронний уряд», поряд з яким як тотожні використовуються також терміни «електронне керування», «електронна держава» та ін. У сучасній літературі існує досить багато визначень терміну «електронний уряд». Однак всі їх можна з певною часткою умовності звести до двох основних підходів. У першому з них увага фіксується передусім на «новій моделі державного управління» [4]. Представники ж другого підходу «електронний уряд» розглядають перш за все як «суму інноваційних технологій» [5].

Продуктивну спробу об'єднати названі підходи здійснила українська дослідниця С. Чакут, яка розглядає електронний уряд не просто як систему надання державою та її органами послуг (у тому числі інформаційних) громадянам на основі їхньої активної взаємодії за допомогою нових інформаційних і комунікативних технологій, а й насамперед як модернізацію самого процесу державного управління відповідно до нових умов суспільного розвитку [6, с. 430].

Цього підходу до визначення сутності електронного уряду дотримується й виконавчий директор американської неурядової організації «Центр демократії та технологій» (CDT) Дж. Демпси. «Електронний уряд, – зазначає він, – являє собою використання інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) для перетворення уряду з метою зробити його більш

доступним для громадян, більш ефективним і більш підзвітним. При цьому основний принцип електронного уряду полягає в тому, що він має бути доступним кожному суб'єкту суспільства у будь-який момент часу та з будь-якого місця дислокації» [7]. Більш того, останнім часом електронний уряд дедалі частіше розглядають як реальний шлях розвитку демократичних принципів у суспільстві, що відбилося в появі терміна «електронна демократія».

Такий підхід до розуміння сутності електронного уряду ґрунтується на багатому досвіді людської історії, який свідчить про те, що становлення і зміцнення демократії можливі лише за певних політичних умов. Донедавна були відомі тільки два шляхи створення таких умов: внутрішні революційні зміни та зовнішні силові впливи. Інформаційна революція, що відбувається зараз у світі, відкрила третій альтернативний шлях. Він полягає в добровільному перерозподілі владних повноважень і низки управлінських функцій від державних органів на користь суспільства, представленого громадянами, різними співтовариствами, асоціаціями, приватним сектором, бізнесом та безліччю інших структур, що входять у поняття «суспільство» та «громадськість» [8]. Цей третій шлях став можливим завдяки активному поширенню інформаційних технологій, передусім Інтернету, що надало урядам усіх рівнів широкі можливості для переходу на нові форми управління і нові принципи взаємодії зі своїми громадянами.

Однак вивчення досвіду впровадження інноваційних технологій у сферу державного управління в деяких країнах показує, що на практиці дії керівництва зі створення електронного уряду часто закінчуються тільки заявами про наміри, прийняттям декларацій, а необхідність розв'язання найскладніших соціальних, фінансових, адміністративних та правових проблем, що виникають при впровадженні нових організаційно-управлінських моделей, не враховується. Слід також взяти до уваги, що створення електронного уряду може і повинно здійснюватися в різні способи залежно від конкретно існуючих у кожній країні умов. Проте незалежно від таких умов при формуванні концепції і стратегії електронного уряду мають обов'язково враховуватися інтереси всіх взаємодіючих сторін, тобто всіх громадян та органів влади всіх рівнів, починаючи з центрального уряду і закінчуючи органами місцевого самоврядування.

Відповідно розв'язання всіх існуючих проблем щодо створення електронного уряду має ґрунтуватися на принципі: участь всіх громадян у взаємодії з електронним урядом та в його діяльності має розглядатися як ключова мета будь-якого національного уряду.

Створення електронного уряду передбачає також стратегічне планування, політичну волю та забезпечення стійкого потоку фінансових ресурсів з боку керівництва конкретної країни. Якщо обмежитися лише впровадженням інноваційних технологій, то навряд чи тільки у такий спосіб можна підвищити ефективність державного управління і рівень участі громадян у державному житті. У державах, де відкидається сервісна модель взаємодії з громадянами, технологічні інновації не здатні змінити менталітет

бюрократів, які не розглядають громадянина як споживача послуг уряду або як учасника процесу ухвалення політичних рішень.

Однак організаційні труднощі і серйозні фінансові вкладення у створення електронного уряду не повинні стати причиною відмови від планів щодо впровадження інноваційних технологій у сферу державного управління. Результати проведених досліджень підтверджують, що впровадження електронного уряду може дійсно поліпшити результативність роботи державних органів. Про неефективність їхнього функціонування при традиційній моделі свідчать, наприклад, цифри, наведені на останньому форумі The Microsoft Government Leaders Forum [9]. Виявляється, на бюрократичну тяганину в Європі витрачається щорічно приблизно 484 млрд доларів, а в США — близько 843 млрд доларів. Якби уряди європейських країн могли заощадити хоча б 15% від цих витрат, це дорівнювало б половині бюджету охорони здоров'я ЄС. У нещодавно ухваленому Європейською комісією плані розвитку європейських електронних урядів до 2010 року (European Commissions e Government Action Plan) відзначається, що ініціативи e Government у Європі вже привели до істотної економії часу та коштів у деяких державах-членах ЄС. При цьому в першу чергу мається на увазі економія від електронних державних закупівель, і як приклад наводяться Італія, де перехід на технологію e Procurement привів до щорічної економії в 3,2 млрд євро, а також Португалія, де щорічно за допомогою електронних держзакупівель заощаджується майже 30% коштів від витраченого раніше.

За прогнозами повний перехід на електронні держзакупівлі в усіх країнах ЄС допоможе скоротити державні витрати на 80 млрд євро на рік. Все це може бути досягнуте за певних умов, найбільш значущими з яких є: реорганізація внутрішніх структур і процесів у державних установах шляхом автоматизації процесів та врахуванням принципів підзвітності, прозорості та оперативності. Автоматизація забезпечить можливість миттєвого доступу до потрібних документів, підзвітність підвищить відповідальність сторін, прозорість поліпшить суспільний контроль за роботою уряду та знизить рівень корупції, а оперативність відновлення інформації дасть змогу надавати за запитами громадян достовірні (а не застарілі) дані.

Впровадження інноваційних технологій у сферу управління також дозволить забезпечити громадянам безпечний доступ до різних послуг (розгортання систем посвідчення особи, підтримка політики безпеки тощо), без чого розвиток онлайн-сервісів приречений на провал; використання широкого спектру каналів з метою ефективного надання послуг, причому інноваційні канали (комп'ютер, мобільний телефон, цифровий телевізор та ін.) повинні не виключати, а доповнювати традиційні, оскільки не всі категорії населення (наприклад, люди похилого віку) мають можливість чи бажання перейти на нові способи одержання послуг.

Важливими елементами впровадження електронного уряду також є: стандартизація послуг на підставі міжнародних зразків і підтримки багатомовності, оскільки послуги в об'єднаній Європі мають бути доступні

для всіх громадян незалежно від їхньої національної належності, мови спілкування, місця проживання; забезпечення принципу зручності для громадян та їхньої підтримки, бо одержання послуг має бути розраховане на всі категорії населення (незалежно від рівня освіти, навичок, фізичних здатностей тощо), при цьому громадяни повинні мати можливість у будь-який момент проконсультуватися щодо одержання послуги.

Одним з найважливіших питань переходу на інноваційні технології в державному управлінні є проблема етапів впровадження електронного уряду. Згідно з дослідженнями University Taubman Center for Public Policy [9] процес переходу від традиційного державного управління до електронного уряду припускає послідовне проходження п'яти основних етапів.

Перший етап (інформаційний (Information)). На цьому етапі забезпечуються 20%-ва урядова Веб-присутність і створення регулярно обновлюваних урядових веб-сайтів з публікацією на них основної урядової інформації (нормативних актів, розпоряджень, постанов та ін.), посилань на міністерства і державні департаменти (освіти, охорони здоров'я, фінансів тощо).

Другий етап — інтерактивний однобічний (One way interaction). Він припускає вже 40%-ву Веб-присутність уряду і має за мету забезпечити пасивну взаємодію громадян та уряду. В процесі його впровадження забезпечується доступ в електронній формі до різних формулярів документів, які потрібні громадянам і бізнесу для взаємодії з державою. Необхідний формуляр документа можна роздрукувати, але відправляти його доведеться традиційно, а не через Інтернет. Або, наприклад, пошук вакансій у державних організаціях на основі заданих користувачами критеріїв.

Третій етап впровадження електронного уряду одержав назву інтерактивного етапу, або двостороннього (Two way interaction). Його проходження означає вже 60%-ву урядову Веб-присутність, яка реалізується в інтерактивній двосторонній взаємодії уряду і громадян шляхом передавання і приймання інформації в комп'ютерній мережі. На цій стадії онлайн-сервіси уряду набувають інтерактивності, і в громадян з'являється можливість запитувати і одержувати інформацію з тих чи інших питань і проблем, звертатися до державних чиновників по електронній пошті, брати участь в онлайн-дискусіях або залишати свої коментарі на дошках повідомлень тощо.

Четвертий етап переходу від традиційного уряду до електронного іменується транзакційним (Transaction). Унаслідок його реалізації передбачається вже 80%-ва Веб-присутність уряду, а основним завданням є забезпечення транзакційної взаємодії уряду і громадян, завдяки чому можливе надання послуг, здійснених в онлайн-на всіх стадіях. Прикладом таких послуг може слугувати подання заявок в електронній формі на одержання ліцензій на введення професійної діяльності, подання податкових декларацій, заяв на обмін документів тощо. На даному етапі однією з серйозних проблем стає забезпечення безпеки роботи, тобто недопущення витікання конфіденційної інформації.

Останній, п'ятий етап впровадження електронного уряду — проактивний (Targetisation), що означає 100%-ву Веб-присутність уряду і припускає, що уряд не тільки надає громадянам і комерційним структурам сервісні послуги, а й залучає громадян до ухвалення рішень і двостороннього діалогу на базі інтерактивних сервісів.

У розвинених країнах, де активно реалізуються національні програми щодо впровадження інноваційних технологій у сферу державного управління, значну увагу приділяють процесу організації типів архітектури, стандартів і політики, який вони проводять у сфері інформаційних технологій. Насамперед створення електронного управління в конкретній країні припускає розроблення політичної стратегії, що передбачає прийняття відповідного законодавства і створення регулюючих структур, необхідних для формування цифрової економіки, електронного уряду та інформаційного суспільства. При цьому в рамках електронного управління виділяють три основні елементи:

- 1) розвиток і впровадження інформаційних технологій, необхідних для забезпечення безперервного функціонування уряду;
- 2) глобальне управління, що охоплює діяльність різних департаментів і міністерств, забезпечуючи їхню уніфіковану інформаційну архітектуру;
- 3) реалізація скерованої політики і регулювання в масштабах всієї країни [10].

Коли ці три елементи будуть повністю розроблені і реалізовані в рамках єдиної архітектури (яка одержала назву «кооперативна архітектура»), можна говорити про єдине й уніфіковане електронне управління. Однак відповідно до результатів дослідження навіть у країнах ЄС до 2003 р. не більше 10% міністерств і відомств, задіяних в урядових проектах або структурах, успішно розв'язують всі культурні, фінансові та політичні проблеми, пов'язані з такою трансформацією.

Необхідність переходу до кооперативної архітектури в першу чергу викликана розмаїттям структур даних, типів комп'ютерів, видів додатків та різновидів мереж.

Першим кроком на шляху створення кооперативної архітектури є визначення загальних послуг, які різні відомства і департаменти надаватимуть громадянам та юридичним особам. Прикладами цього можуть слугувати забезпечення безпеки, транскордонні комунікації, платіжні системи тощо. При цьому, зокрема на основі використання стандартів Інтернету, створюються умови для організації єдиного порталу, в якому можуть бути інтегровані будь-які види урядових послуг. Крім того, з'являються необхідні умови для того, аби всі групи даних надавати у вигляді метаданих з перспективою використання загальних словників, що дасть змогу істотно полегшити спільне використання даних різними категоріями громадян і юридичних осіб.

Електронні уряди повинні забезпечити реальну підтримку і визначити основні категорії цих послуг. Для розв'язання означеного завдання необхідні

інтеграція та уніфікація всієї наявної в базах даних інформації, що становить спільний інтерес.

У кооперативній архітектурі, як правило, виділяють три основні рівні:

- 1) персональний (або користувальницький) рівень;
- 2) рівень процесів;
- 3) рівень даних [10].

Персональний рівень охоплює різні канали доставлення даних на уніфікований інтерфейс користувачів, урядовий портал і сайти окремих міністерств, департаментів та відомств. На рівні процесів передбачається впровадження технологій, які надають населенню різні види послуг, наприклад, оплата платежів, забезпечення безпеки, передавання різних даних. Нарешті, третій рівень відбиває структуру даних та їхнє надання у вигляді метаданих, що включає джерела даних, типи даних та їхні формати.

Використання технологій електронного уряду ставить нові вимоги і до інформаційної підготовки державних службовців. До них насамперед належать такі якості, як вміння аналізувати і зберігати інформацію, здійснювати її первинну та вторинну перероблення, приймати і передавати інформацію з різних каналів, оцінювати її корисність тощо. Професійне навчання інформаційним технологіям передбачає також таке: використання ключових понять, розуміння сутності інформаційних процесів і технологій, засвоєння прийомів застосування інформаційних технологій у комп'ютерних видах діяльності, наявність стійких навичок роботи з автоматизованими системами інформації, володіння методами навчання застосування інформаційних технологій [11. с. 139-146.].

Стратегії будівництва електронного уряду в окремих регіонах відрізняються залежно від того, орієнтовані вони на внутрішню чи зовнішню модель діяльності. Стратегія визначається вищим політичним керівництвом країни та реалізується на рівнях міністерств і департаментів. На сьогодні сформувалося чотири основні моделі електронного уряду, кожна з яких відіграє різну роль та в різному ступені наближається до повної реалізації електронного уряду:

1) модель «кібернетичний офіс» (Cyber Office) — початкова стадія трансформації державних структур на електронний уряд, при якому електронне управління фокусується переважно на наданні громадянам електронних послуг. Характеризується орієнтацією на внутрішню діяльність і відбиває найнижчий рівень розвитку. На сьогодні таку модель сформовано в Італії, Німеччині, Японії;

2) модель «бюрократична структура» забезпечує інтеграцію між різними міністерствами за допомогою онлайн-технологій. Як і попередня, характеризується орієнтацією уряду на внутрішню діяльність, але на відміну від неї відбиває більш високий рівень розвитку інформаційних технологій та ініціюється зверху. Її характерною рисою є поява проблем збереження конфіденційності переданої інформації і забезпечення безпеки онлайн-каналів;

3) модель «сервісне агентство» (Agency on Demand) дозволяє надати громадянам додаткові переваги і нові можливості. Орієнтується на зовнішню діяльність уряду, однак характеризується відносно низьким рівнем розвитку електронного управління. Вона має низку недоліків, пов'язаних перш за все з наданням можливостей всім категоріям громадян країни та якістю послуг, що надаються споживачам. Зараз така модель характерна для Нідерландів і США;

4) модель «повністю електронний уряд». Експерти вважають, що період її створення триватиме від двох до п'яти років. При цьому повна трансформація потребуватиме постійних зусиль стосовно розвитку електронного управління, аби забезпечити інтеграцію стратегічних планів з формування електронного уряду одночасно з переходом до цифрового суспільства. Прагнення до найвищого рівня розвитку електронного уряду нині характерно для таких країн, як Велика Британія, Австрія та Сінгапур [11].

Ефективність стратегії конкретної держави зі створення електронного уряду визначається досягненням балансу між сервісом, що надається громадянам, та економічними чинниками, зокрема, наявними ефективністю і корисністю діяльності та одержуваною політичною віддачею. Досягнення найвищого рівня балансу, коли політична віддача забезпечує стабільність і повний консенсус у суспільстві, коли ефективність діяльності приносить максимум додаткових вигід, а послуги, що надаються, супроводжуються високим рівнем обслуговування, характеризує стратегію електронного уряду як найбільш успішну та раціональну. Серед основних дій, що дають змогу реалізувати таку стратегію, важливе місце посідають такі заходи, як аналіз наявного досвіду і допущених помилок; використання пілотних стратегій та експерименти з новими фінансовими або кадровими моделями; залучення фахівців з інформаційних технологій до ухвалення політичних рішень; прийняття в усіх сферах чітких програм з ясними прогнозованими цілями та ін.

Висновки. З огляду на наведений досвід важливо, аби держава змогла вчасно перебудувати характер і способи управління, модернізувати їх з метою уникнення серйозних соціально-економічних потрясінь. Від неї потребуватимуться програми для визначення шляхів переходу на новий етап. Саме такий перехід демонструють країни зі сформованими демократичними традиціями. Разом з тим зарубіжна практика показує схожий характер перших кроків і проблем, що виникають на цьому шляху. Вивчення досвіду розвинених країн стосовно впровадження інформаційних технологій дозволяє зробити висновок про те, що створення так званої електронної держави неможливе без серйозніших якісних змін у всіх сферах суспільного життя і насамперед у відносинах влади та суспільства. Розвитку електронної держави має передувати створення відкритого суспільства, відкритої економіки, що закономірно передбачає серйозні зміни в інформаційному обміні, створення умов доступу громадян і суспільства в цілому до

інформації, яка раніше для них була повністю або частково закритою. Ці процеси мають відбитися і в законодавстві країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Всемирный Саммит по информационному обществу / сост.: Е. И. Кузьмин, В. Р. Фирсов. — СПб.: Рос. нац. б-ка, 2004. — С. 4-5.
2. Масарік, В. Застосування новітніх технологій у місцевих органах влади / В. Масарік //
3. Аспекти самоврядування. — 2006. — №5 (37). — С. 54.
4. Програма «Електронна Україна» (проект) http://www.stc.gov.ua/_info
5. Вершинин, М. С. Электронное правительство в XXI веке / М. С. Вершинин. <http://www.pg-news.spb.ru/publicat/>
6. Кошкин, А. Н. Проект «электронного правительства»: мировой опыт и российские перспективы / А. Н. Кошкин. <http://www.government.ru/pub/>
7. Чакут, С. Сутність електронного уряду та принципи його організації / С. Чакут // Вісн. Укр. Акад. держав. управління при Президентіві України. — 2003. — №2. — С. 430.
8. Демпси, Дж. Как электронное правительство взаимодействует с гражданами / Дж. Демпси // www.worldbank.org/html/prddr/trans/pdf/russian/Final1.pdf
9. Шляхтина, С. Электронное правительство в цифрах и фактах / С. Шляхтина <http://www.compress.ru/article.aspx?id=17274&iid=799>
10. Дрожжинов, В. Концептуальные основы строительства электронного правительства / В. Дрожжинов, А. Штрик // PCWeek. — № 20. — 2002. — 4 июня.
11. Беспалов, П. Электронное правительство и компетентность госслужащих / П. Беспалов // Гос. служба. — 2002. — № 5. — С. 139-146.
12. Приоритеты европейских государств. http://europa.eu.int/comm/information_society/europe/index_en.htm

ЭЛЕКТРОННОЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО КАК ФОРМА АДАПТАЦИИ ОРГАНОВ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ К УСЛОВИЯМ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

Данильян О. Г.

Рассмотрены некоторые направления оптимизации органов государственной власти в условиях информационного общества. Доказано, что электронное правительство является одной из основных форм повышения эффективности функционирования органов государственной власти. Проанализированы основные взгляды на сущность электронного правительства. Определены его основные элементы, условия, принципы, этапы формирования. Сделан вывод о том, что для формирования электронного правительства нужно создать открытое общество, открытую экономику, внести необходимые изменения в законодательство страны.

Ключевые слова: электронное правительство, органы государственной власти, информационное общество, инновационные технологии.

ELECTRONIC GOVERNMENT AS FORM OF ADAPTATION

PUBLIC AUTHORITIES TO TERMS INFORMATIVE SOCIETY

Danilian O. G.

Some directions of optimization of public authorities in the conditions of informative society are examined in the article. It is proved, that an electronic government is one of the basic forms of increasing efficiency of functioning of public authorities. The basic approaches on the essence of electronic government are analysed. Its basic elements, terms, principles, stages of forming, are considered. The conclusion, is that for forming of electronic government it is necessary to create the opened society, open economy, bringing of necessary changes in the legislation of the country.

Key words: electronic government, public authorities, informative society, innovative technologies.

УДК 130.3

Є. М. Мануйлов, доктор філософії, професор

КУЛЬТУРА, ДУХОВНІСТЬ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Розглянуто культура, духовність в інформаційному суспільстві, їхнє функціонування, розвиток та взаємозв'язок. Обґрунтовано положення про те, що в процесі інформатизації суспільства формується особлива інформаційна культура, яка виступає системою матеріальних і духовних засобів забезпечення єдності та гармонії у взаємовідносинах людини, суспільства та інформаційного середовища.

Ключові слова: інформаційне суспільство, інформація, інформатизація, комп'ютеризація, культура, духовність.

Постановка проблеми. В усіх соціальних системах і філософських традиціях проблеми культури, духовності мали і мають велике значення. В той же час досі існують різні підходи в оцінках і розумінні цих понять, а також стосовно їхнього впливу на людську життєдіяльність. Як зазначає А. Алексеєнко, «кожен по-своєму інтерпретує духовність і надає цьому поняттю іноді поверхового або ж буденного змісту» [1, с. 4].

З'ясування особливостей трансформації духовної життєдіяльності в умовах становлення інформаційного суспільства є необхідною передумовою формування цілісного уявлення про буття соціуму в нових реаліях сьогодення.

Аналіз наукових джерел та публікацій свідчить про те, що проблеми культури, духовності завжди були в центрі уваги як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Значний внесок у вивчення проблеми культури, духовності зробили П. М. Біциллі, О. Шпенглер, Й. Хейзінга, М. Вебер, Е. Кассіер, Е. Гуссерль, С. Анісімова, А. Алексеєнко, Н. Бородіна, Е. Бобосов, Г. Герасимова, М. Каган, С. Кримський, В. Лозовий, В. Пазенок, І. Степаненко, В. Табачковський та ін.